

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

УДК 796.011.3(474.3) + 37.037(474.3)

doi: 10.20998/2227-6890.2024.2.25

А.О. ТІНЯКОВ

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЛАТВІЇ

У статті проаналізовано особливості фізичного виховання в системі освіти республіки Латвія. Охарактеризовано загальноєвропейські програми та документи, на підставі яких відбувається реалізація фізичного виховання та молодіжного спорту в Латвії. Визначено, що латвійська система фізичного виховання реалізується у шкільному предметі «Спорт та здоров'я», який є в усіх національних навчальних планах, та є обов'язковим на початковому та середньому рівнях освіти. Виокремлено обсяг та зміст фізичного виховання на різних етапах освіти та виявлені національні традиції у шкільному фізичному вихованні. Наведено приклад використання гри «Народний м'яч» (Tautas bumba), яка є популярною серед школярів сучасної Латвії. Наголошено на інтеграційному підході до джерел фінансування фізичного виховання та молодіжного спорту у Латвії.

Ключові слова: фізичне виховання, спорт, Латвія, здоров'я, Євросоюз, інтеграція, фінансування, діти, студенти.

А.О. TINIAKOV

FEATURES OF THE PHYSICAL EDUCATION SYSTEM IN LATVIA

The article analyzes the features of physical education in the education system of the Republic of Latvia. It describes the European programs and documents the physical education and youth sports are implemented in Latvia are based. It is determined that the Latvian system of physical education is implemented in the school subject "Sports and Health", which is included in all national curricula and is mandatory at the primary and secondary levels of education. The scope and content of physical education at different stages of education are highlighted and national traditions in school physical education are identified. An example of using the game "Folk Ball" (Tautas bumba), which is popular among schoolchildren in modern Latvia, is given. The integration approach to sources of financing physical education and youth sports in Latvia is emphasized.

Key words: physical education, sports, students, Latvia, health, European Union, integration, funding, children.

Постановка проблеми. Важливим джерелом визначення сучасної стратегії розвитку сфери фізичного виховання в Україні є аналіз досвіду організації навчально-виховного процесу, дослідження закономірностей та тенденцій розвитку цієї важливої складової частини освітньої сфери в різних країнах світу. Особливого значення набувають дослідження розвитку галузі фізичної культури і спорту у країнах, які історично отримали схожу за своєю сутністю «радянську» спадщину у сфері освіти. Однією з таких країн, що активно розвивається, є країна Балтійського регіону – Латвія. Ця країна наприкінці минулого століття, отримавши незалежність, переорієнтувалася на європейський вектор розвитку та налагодження співпраці із західноєвропейськими структурами. На сучасному

етапі латвійська вища освіта характеризується високою якістю і конкурентоздатністю на ринку праці, її дипломи визнаються у країнах ЄС.

Отже, Латвія активно розвивається в освітній системі країн ЄС, а її сучасний стан і перспективні напрями модернізації фізичного виховання і студентського спорту відбувається відповідно до європейських і світових стандартів освіти, що є прогресивним, а вивчення та врахування їх стане корисним для вирішення пріоритетних завдань як у сфері освіти в цілому, так і в галузі фізичної культури і спорту в Україні, зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки помітно зріс інтерес науковців до вивчення світових освітніх систем, і, зокрема, фізичного виховання. Проблеми реформування

сфери фізичної культури і спорту, а саме дослідження державної політики зарубіжних країн у вирішенні проблем розвитку та функціонування сфери фізичної культури і спорту знайшли відображення у роботах Ю. Мічуди, І. Турчика, М. Дутчака, С. Гуськова та інших дослідників [1; 2; 12].

Польські дослідники Т. Белецький, Р. Копчик, Б. Корпак, К. Кравчик, М. Островська, А. Смолень, Г. Хануш багато уваги приділяють питанням інтеграції фізичного виховання в освітній процес європейських країн. За даними дослідників, система вищої освіти потребує значної трансформації, а головним її пріоритетом є формування фізично розвиненої та здорової молоді як першочергове завдання всієї освітньої системи [12].

Останнім часом дедалі активніше почали реалізовуватись порівняльні дослідження систем фізичного виховання східно-європейських країн. Порівнянням систем організації, шляхам та формам реалізації фізичного виховання в освітніх закладах приділяють багато уваги Л. Гриневич, Б. Мельниченко, А. Сбруєва. Проблема професійної підготовки фахівців фізичної культури і спорту у країнах Європи стала об'єктом наукових досліджень Т. Десятова, С. Заскалета, Т. Кристопчука [1; 2; 12].

У дослідженні А. Яковенко виокремлено загальну тенденцію обов'язковості фізичного виховання як навчального предмета з різною кількістю відведеного часу відповідно до етапів освітнього процесу. У більшості досліджуваних країн Європи обов'язкові заняття фізичною культурою доповнені заняттями у шкільних спортивних клубах і секціях з великим вибором видів рухової активності. Особливістю реалізації різних форм фізичного виховання є наявність широкої системи сучасних спортивних споруд, обладнання та інвентарю, що є доступним широкому колу тих, хто займається [3].

Організація занять з фізичного виховання та дослідження різних систем молодіжного спорту у навчальних закладах країн Європи є предметом вивчення зарубіжних фахівців В. Хорнер, Н. Доберт, Л. Ройтер, В. Корр. Однією з головних місій занять з фізичного виховання та молодіжного спорту фахівці визначають орієнтацію на потреби тих, хто займається, задоволення їх потреб у руховій активності, досягнення емоційної, психологічної та фізичної гармонії. Важливою ідеєю є впровадження системи «спорт протягом життя», основи якої мають бути закладені саме у дитячо-юнацькі роки [11].

Не зважаючи на значну кількість досліджень у галузі фізичного виховання та молодіжного спорту у зарубіжних країнах, мало дослідженими залишаються складові ефективності такої системи. Саме визначення факторів ефективності допоможе врахувати досвід для відбудови та подальшого розвитку національної системи фізичного виховання та молодіжного спорту. Особливої уваги потребують дослідження факторів розвитку такої

системи у країнах, які пройшли схожий з Україною історичний шлях становлення та розвитку. Однією з таких країн є Латвія.

Мета статті – проаналізувати особливості фізичного виховання та молодіжного спорту в системі освіти Латвії та визначити основні фактори ефективності цієї системи.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи систему фізичного виховання та молодіжного спорту в Латвії, ми будемо ґрунтуватися на аналізі таких факторів, як сучасна документальна база, на основі якої реалізується фізична культура та мета, завдання та організація фізичного виховання та молодіжного спорту в Латвії.

Реалізація політики Латвії у сфері розвитку та популяризації фізичної культури серед молоді відбувається у загальноєвропейському контексті. У політиці Латвії, як і інших європейських держав, наголошується на інтеграційній, культурній, рекреаційній ролі фізичної культури, а також її толерантності.

Важливим для розвитку фізичної культури та спорту в Латвії є створене Європейською комісією та схвалене Радою ЄС і Європарламентом комюніке «Розвиток європейського виміру в спорті» [4; 12]. У цьому документі зроблено акцент на соціальну роль спорту, зокрема – на зміцнення здоров'я населення за рахунок фізичної активності, підвищення ролі спорту в освіті, соціальну інтеграцію, боротьбу з расизмом, волонтерську діяльність тощо.

Керівники ЄС з питань освіти, культури, мультимедіуму і молоді неодноразово наголошували, що спорт є важливим для європейської економіки і ключовим компонентом її соціальної моделі, а відповідні заходи, які підтримує ЄС, актуалізують спорт і допомагають у розвитку суспільства. Інші фахівці Європейської комісії також наголосили на важливості суспільної ролі спорту і запропонували дослідити можливість приєднання ЄС до антидопінгової конвенції Ради Європи, створити рекомендації щодо поєднання спортивних тренувань і загальної освіти, розробити правила забезпечення безпеки для міжнародних спортивних подій.

На сучасному етапі керівництво соціально-гуманітарної сфери у Латвії наголошують на значенні фізичного виховання та молодіжного спорту в освіті. Такі акценти у освітньому процесі Латвії не є випадковими – вони ставляться відповідно політиці Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури – UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), яка неодноразово акцентувала увагу на важливості занять молоді фізичним вихованням і спортом при здобуванні нею освіти. Необхідно також відзначити, що глобальною метою Міжнародної хартії фізичного виховання і спорту, прийнятою UNESCO, стала координація розвитку фізичного виховання та спорту для прогресу людства. У хартії наголошено, що державні органи всіх рівнів і неурядові організації повинні сприяти розвитку фізичної культури та спорту, що

реалізується у прийнятті відповідних нормативно-правових актів, забезпеченні матеріальної підтримки, а також використанні інших засобів заохочення і стимулювання [5].

Латвійська система фізичної культури працює у тісному співробітництві з Європейською асоціацією фізичного виховання – EUPEA (European Physical Education Association), яка вивчає досвід фізичного виховання дітей і молоді європейських країн, досліджує найбільш ефективні шляхи удосконалення системи фізичного виховання учнів і студентів, проводить консультації з провідними фахівцями цієї галузі з різних країн Європи. EUPEA ініціює проведення щорічних міжнародних конгресів та науково-практичних конференцій, де обговорюються актуальні питання фізичного виховання і спорту учнівської та студентської молоді [6].

Характерними особливостями освітньої політики Латвії у XXI ст. у напрямі розвитку фізичного виховання та молодіжного спорту є визнання загального права всіх дітей на забезпечення потреби в русі через заняття фізичною культурою. Крім того, у нормативно-правовій базі Латвії виокремлено та обґрунтовано статус уроків «Спорт та здоров'я» як обов'язкового предмета шкільної навчальної програми. У документі визнається спрямування освітнього процесу на збереження та зміцнення здоров'я, активізацію рухової діяльності, досягнення загального розвитку і безпеки життєдіяльності учнівської молоді.

У різних законодавчих документах Латвії спорт визначено як чинник сталого розвитку суспільства, наголошується також на його важливій ролі у формуванні сучасного молодого покоління. У цьому контексті наголошено на потенціалі фізкультурної освіти для формування соціальних навичок учнів, необхідності розширення співробітництва між школами, дитячо-юнацькими спортивними школами та федераціями з видів спорту [7].

Фізична культура та спорт у Латвії відіграють важливу роль у реалізації цілей Європарламенту, який також активно реалізує молодіжну політику у тісному зв'язку з фізичною культурою. Наприклад, 2004 рік було проголошено Радою Європи Європейським роком освіти через спорт – EYES 2004 (European Year of Education through Sport 2004) і запропоновано відповідну програму дій [1].

Однією з найважливіших цілей цієї програми стало раціональне поєднання у навчальних закладах всіх рівнів розумових і фізичних занять. У змісті цього документа наголошувалося на необхідності посилення взаємодії і зміцнення зв'язків між фізичним вихованням, спортом та освітнім середовищем як засобу підготовки громадян ЄС до протидії новим викликам, що постають перед суспільством, яке стає дедалі більш мобільним і різноманітним.

Ще одним важливим документом, на основі якого реалізується фізичне виховання і молодіжний спорт у Латвії, є висновки конференції міністрів

освіти країн учасниць Болонського процесу. Важливим висновком конференції наголошено на важливості розроблення Рамок кваліфікацій для європейського простору вищої освіти стандартів якості освіти та про необхідність розвитку соціального виміру вищої освіти, тобто, надання рівного доступу до освіти представникам усіх соціальних груп, у тому числі, студентам з обмеженими можливостями [8].

Серед рекомендацій Єврокомісії щодо галузі фізичної культури і спорту, у латвійській політиці знайшли відображення такі положення:

- модернізація політики країни у сфері фізичного виховання, насамперед, для того, щоб забезпечити баланс між фізичною та інтелектуальною активністю, інвестування в якість спортивних споруд і вживання відповідних заходів щодо доступу до них студентів з обмеженими можливостями;

- надання широкого спектру вибору спортивних дисциплін у закладах вищої освіти з метою забезпечення студентам варіативності занять;

- стимулювання діяльності спортивних клубів, задіяних у проекті «Освіта протягом усього життя», тобто, тих, що надають можливості займатися спортом людям різного віку;

- забезпечення належних умов для дотримання встановленого мінімального обсягу фізичної активності людей, враховуючи, що регулярні фізичні вправи значно сприяють скороченню витрат на охорону здоров'я;

- прийняття пропозиції про включення спортивних дисциплін до європейської кредитно-трансферної системи у професійній підготовці і надання кредитів;

- досягнення прозорості ступенів і взаємне визнання ліцензій і дипломів, що надають право на забезпечення послуг у спортивному секторі ЄС і будуть сприяти вільному трансферу студентів, спортсменів і працівників, довгостроковій асиміляції спортсменів на ринку праці, соціальній згуртованості в Європі;

- прийняття рекомендацій щодо ініціювання й підтримки міждисциплінарних досліджень в галузі спорту й фізичного виховання з метою поширення передового досвіду;

- підпорядкування здійсненню загальноєвропейського моніторингу політики членів ЄС у галузі фізичної культури і наголошення пріоритетності цього завдання;

- створення у Латвії відповідних інструментів, які можуть сприяти подальшим інвестиціям і поліпшенню спортивної інфраструктури для занять молоді;

- прийняття рекомендації суспільної охорони здоров'я приділяти більше уваги підвищенню рівня обізнаності суспільства про важливу роль фізичного виховання і спорту у галузі освіти;

- прийняття пропозиції щодо роботи з виявлення галузей, в яких дії влади можуть забезпечити значну допомогу фізкультурно-

спортивним організаціям у проведенні фізкультурно-спортивних заходів, що є відповідним та бажаним способом для досягнення більш ефективної співпраці у площині Європейської політики в конкретній галузі фізичного виховання і спорту для всіх;

– наголос на важливості залучення коштів структурних фондів Євросоюзу для створення й покращення спортивної інфраструктури Латвії;

– забезпечення рівного доступу до занять фізичним вихованням жінкам і чоловікам, а також особам з обмеженими можливостями та проведення реабілітаційних заходів;

– сприяння європейській мобільності викладачів і тренерів як можливість одержання знань кращих практик і набуття досвіду [4; 12].

Державне керівництво різних рівнів у Латвії докладає значних зусиль для отримання цільових грантів ЄС на будівництво нових спортивних об'єктів в латвійських навчальних закладах, участі у програмах обміну, підвищенні кваліфікації викладацького складу тощо.

У межах розбудови європейського освітнього простору, з метою усунення перешкод академічній мобільності та забезпечення якості вищої освіти у латвійських вишах було запроваджено Європейську кредитну трансферно-накопичувальну систему (ECTS). Так, у більшості університетів Латвії на дисципліну «Спорт та здоров'я» відводиться 2 або 3 кредити ECTS. Студенти латвійських вишів на постійній основі беруть участь у змаганнях під егідою Міжнародної федерації студентського спорту (FISU), що є організатором міжнародних змагань, універсіад, студентських світових та європейських чемпіонатів, спортивних фестивалів і різних спортивних змагань державного та регіонального рівнів. Латвійські студенти-спортсмени щороку беруть участь у першостях світу і Європи, в Олімпійських і Паралімпійських іграх.

Дисципліна «Спорт і здоров'я» є обов'язковою дисципліною для вивчення протягом навчання школярів з 1 по 12 класи. Це відповідає даним звіту ЄС «Фізичне виховання та спорт у школі в Європі» за 2013 р., у якому визначено, що європейська система фізичного виховання реалізується як шкільний предмет в усіх національних навчальних планах та є обов'язковим на початковому та середньому рівнях освіти [9]. На вивчення предмета «Спорт і здоров'я» у латвійських школах відводиться 3 години на тиждень, що відповідає нормам реалізації фізичного виховання у країнах ЄС.

Фізичне виховання є обов'язковим предметом у всіх школах Латвії. Упродовж останніх років в освітньому просторі Латвії постійно відбуваються трансформаційні зміни та проводяться освітні реформи. Вивченню та запозиченню постійно піддається провідний досвід країн північної Європи, таких, як Фінляндія, Швеція, Естонія, Ісландія, Данія тощо з реалізації фізичного виховання і молодіжного спорту. Загальною рисою цих

європейських країн є визнання важливості шкільного фізичного виховання. Мета, завдання та організаційні форми фізичного виховання у Латвії формуються як на державному, так регіональному і місцевому рівнях. Фізичне виховання виступає обов'язковою, незамінною складовою загального виховання. Саме тому у школі воно повинно сприяти поліпшенню підготовленості та зміцненню здоров'я учнів, формувати позитивне ставлення до рухової активності у їхньому подальшому житті. Фізичне виховання у школах Латвії спрямовано не стільки на розвиток фізичних умінь і навичок, скільки на формування особистих інтересів при організації активного дозвілля й відпочинку школярів.

Мета й завдання та важливість фізичного виховання молоді в Латвії чітко визначені національною державною політикою. Фізичне виховання не розглядається тільки як засіб поліпшення кондицій і фізичних здібностей. Воно містить емоційну і соціальну складову, когнітивні процеси, мотиваційні та моральні аспекти. Так, під час реалізації фізкультурно-оздоровчих програм, виокремлюється фізичний, особистісний та соціальний розвиток молодих людей як окремі завдання, які вирішуються у процесі фізичного виховання. Серед основних завдань фізичного виховання також є сприяння гармонійному фізичному та психічному розвитку, задоволення потреб у рухах, сприяння загальному розвитку особистості в інтелектуальній, емоційній, поведінковій, соціальній, а також у тілесній і руховій сферах. Крім того, серед завдань, які формулюються, є опанувати основи популярних видів спорту, формувати вміння приймати самостійні рішення, сприяти зміцненню фізичного здоров'я і загального емоційного стану, поліпшувати якість життя [7].

Окрім вище зазначеного, у Латвії до мети й завдань фізичного виховання належать знайомство дітей і молоді з навколишнім середовищем, природою, правилами поведінки під час відпочинку. Рухова активність розглядається як можливість для контактів, узгоджених і кооперативних дій не лише учасників занять, але і за участю вчителів, вихователів, батьків, іншого оточення. Крім того, на уроках «Спорт та здоров'я» учні здобувають вміння і знання, які можуть бути корисними в різних життєвих ситуаціях: вміння працювати в команді, знання принципів «fair play» («чесної гри»), повага до суперника тощо.

Головною метою фізичного виховання в Латвії є фізичний, особистий і суспільний розвиток дитини. Значний акцент робиться на рекламу здорового способу життя та використання багатих природних ресурсів Латвії для підтримки та розвитку здоров'я. Ефективність навчання на уроках фізичного виховання тісно пов'язана з його цілями. У школах застосовують міжпредметний підхід до таких занять. Це означає, що зміст деяких предметів із природничих чи суспільних наук можуть вивчати

в рамках уроків фізичного виховання і, навпаки, наприклад, на заняттях фізичним вихованням учні знайомляться з правилами дорожнього руху, отримують права для їзди на велосипеді, вчать користуватися мапою, знайомляться з основами орієнтування на місцевості, вчать надавати першу медичнську допомогу тощо.

Насьогодні освітня система Латвії складається з наступних рівнів: 1. Дошкільна освіта. 2. Середня освіта (9 обов'язкових (загальних) і 3 необов'язкових (профільних) класів). 3. Академічна чи професійна вища освіта.

Дошкільна освіта в Латвії є обов'язковою. Фізичне виховання дошкільнят відбувається залежно від наявної спортивної бази. Найчастіше дитячі садки мають договори із середніми школами та використовують їхню спортивну базу. Це спортивні зали, басейни, стадіони тощо. Крім того, для занять дитячих груп активно використовується спортивна інфраструктура місцевих дитячо-юнацьких спортивних шкіл, які, як і дитячі садочки зі школами, працюють в одній державній освітній системі. Заняття з дітьми проводять вихователі та їх помічники в обсязі залежно від затвердженої окремим дитячим садом програми від 2 до 5 занять на тиждень.

Базова шкільна освіта (Sākumskola) є обов'язковою для дітей віком від 7 до 16 років. Це 1-9 класи. Діти, досягнувши семирічного віку, записуються до школи на вибір батьків. Проте, вони мають право розпочинати навчання на один рік пізніше або раніше залежно від стану здоров'я та психологічної готовності, побажань батьків та порад сімейного лікаря. Школярі мають право обирати навчальні програми, які пропонують школи. Зміст будь-якої програми середньої освіти передбачає 8 обов'язкових предметів, у число яких входить фізичне виховання та 3 на вибір. Вчителі мають право вибору методики викладання фізичного виховання. Фізичне виховання відбувається під час уроків «Спорт та здоров'я» (Sports un veselība), який проходить 3 рази на тиждень. Тривалість уроку – від 40 до 45 хвилин (на вибір директора школи). Рівень знань, умінь та навичок учнів у 5-9 класах оцінюється за допомогою 10-бальної шкали.

Після закінчення 9 класу учень може вступити до коледжу чи гімназії. Програма навчання в них може бути як загальною, яка готує учнів до продовження навчання, так і професійною, спрямованою на здобуття конкретних професійних навичок у мистецтві, бізнесі чи, скажімо, медицині. Об'єм дисципліни «Спорт та здоров'я» у 10-12 класах залишається незмінним – 3 уроки на тиждень. Оцінка з предмету «Спорт та здоров'я» ставиться до табеля разом з оцінками з інших предметів, починаючи з 5 класу.

Навчальна програма у початковій школі містить оволодіння основними навичками повсякденного життя, такими, як ходьба, біг, стрибки, повзання, лазіння, піднімання і перенесення вантажу, метання, вправи для

рівноваги, захисту, оволодіння дрібною моторикою і тим самим – розвиток здібностей до дії і пристосування до навколишнього світу. Рівень складності вправ зростає разом із віком учнів. Навчаючись у школі, учні латвійських шкіл мають можливість відвідувати додаткові заняття з видів спорту. Найпопулярнішими видами спорту, які зазвичай обирають латвійські учні, є баскетбол, флорбол, волейбол, футбол, легка атлетика. Доволі широко на уроках «Спорт та здоров'я» використовуються такі рухливі командні ігри, як «Народний м'яч» (Tautas bumba), фрізбі, флорбол. Ці види спорту мотивують учнів займатися фізичною активністю, допомагають розвинути позитивний інтерес до фізичної активності, а правила ігор передаються як традиції між поколіннями, що формує багаторічні традиції шкільного спорту.

Вища освіта, як і повна середня, здійснюється за двома програмами:

– академічною (за якою готують науковців, які займатимуться розробками та дослідженнями). Таку освіту можна здобути лише у вищій школі.

– професійною (спрямованою на здобуття конкретних навичок). На відміну від академічної, професійна програма викладається як у вищих школах, так і в коледжах.

Заняття з фізичного виховання в латвійських університетах відбуваються з урахуванням фізичних можливостей та інтересів студентів. Їм надається можливість самостійно обирати зміст фізкультурно-оздоровчих і спортивних занять. Дисципліна «Спорт і здоров'я» за рішенням керівництва вишу може бути як обов'язковою (частіше за видами спорту, які обирають студенти в залежності від наявної спортивної бази), так і вибірковою.

Заняття для студентів з особливими потребами проводяться в межах обов'язкових занять з фізичного виховання і факультативних занять оздоровчої спрямованості. Викладачами латвійських вишів розробляються та затверджуються спеціальні авторські програми для цієї категорії студентів, залежно від матеріальної бази того чи іншого вишу. Як правило, проводяться заняття з корекційно-компенсаційної гімнастики, плавання, хатха-йоги та силових вправ у тренажерній залі тощо.

Висновки. Проведене дослідження дає можливість встановити особливості організації фізичного виховання та молодіжного спорту в Латвії, які можуть бути врахованими для вдосконалення української системи фізичного виховання. Серед них, на нашу думку, необхідно виділити та звернути увагу на наступне:

1. Для досягнення високого рівня освіти в цілому та фізичного виховання, зокрема, в латвійській освітній системі проводиться чимало реформ та запозичень з провідних освітніх систем інших європейських країн з урахуванням національних та регіональних традицій та уподобань.

2. Реалізація фізичного виховання та

молодіжного спорту відбувається на основі програм, документів та рекомендацій, створених для ЄС, що дозволяє Латвії бути повноцінним учасником загальноєвропейських програм, грантів та проєктів.

3. Керівництво різних рівнів в Латвії шукає нові джерела фінансування навчальних закладів, підтримує спортивні команди або окремих спортсменів, створює загальноєвропейські або регіональні фізкультурно-спортивні проєкти, що дозволяє отримувати додаткове фінансування через відповідні Європейські гранти. Завдяки цьому, відбувається формування бюджетів освітніх та фізкультурно-спортивних закладів із сумарним залученням коштів із загальноєвропейських фондів, державних та місцевих бюджетів для створення матеріально-технічної бази та розбудови спортивних об'єктів, створення місць для занять фізичною активністю в Латвії.

4. У Латвії приділяється величезне значення фізичному вихованню в дитячих садках, школах та вишах впродовж усього періоду навчання. Уроки «Спорт та здоров'я» в школах проводяться 3 рази на тиждень та є обов'язковими в освітній програмі. Загалом, на державному рівні підкреслюється важливість фізичної активності та спорту як кращого способу дозвілля, чому сприяє проведення великої кількості масових фізкультурно-спортивних заходів для всіх груп населення.

5. Особлива увага приділяється формуванню нового покоління вчителів, які б могли створити навчальне середовище, де звертається увага на розвиток потенціалу кожної дитини, використовувати здоров'язберігаючі технології.

Список джерел інформації

1. Дороніна Т.О., Кожокар М.В. (2021). Особливості фізичного виховання в системі освіти сучасних європейських країн. *Освітні обрії*. № 1 (52). С. 8–11.
2. Турчик І.Х. (2017). *Фізичне виховання і спорт у шкільній освіті Європи* : монографія. Дрогобич : Швидкодрук. 138 с.
3. Яковенко А.В. (2018). Предмет «фізична культура» у системі середньої освіти зарубіжних країн. *Зб. Наук. праць. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. №2 (96). С. 12–16.
4. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie roli sportu w edukacji. (2007). *Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z dnia 13 listopada 2007 r.* S. 131–138.
5. UNESCO Seminar on Quality of Physical Education and Sport, final report. – Porto Novo. Republic of Benin, 16–19 May, 2005. Retrieved from <http://unesdoc.unesco.org/images/.../140825e.pdf>
6. European Physical Education Association Retrieved from <http://www.eupea.com>
7. Законодавча база латвійських законів. Retrieved from <https://www.d-k.lv/rus/documents/laws/>
8. Комюніке Конференції Міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти «Загальноєвропейський простір вищої освіти Досягнення цілей» м. Берген, 19-20 травня 2005 р. Retrieved from

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_576#Text

9. Physical Education and Sport at School in Europe (2018). Retrieved from <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/publications/physical-education-and-sport-school-europe>.

10. European Commission, 2007. Key Competences for Lifelong Learning (2007). European Reference Framework. Retrieved from http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/ll-learning/keycomp_en.pdf

11. Hardman K. (2008). The situation of Physical Education in schools: a European perspective. *Human Movement*. № 9 (1): 5–18.

12. Долгова Н. (2015) Європейські ініціативи у сфері фізичного виховання та спорту. Retrieved from <http://www.infiz.dp.ua/joomla/media/sport-visnik-pred/2015-02/2015-02-10.pdf>

References (transliterated)

1. Doronina T.O., Kozhokar M.V. (2021). Osoblyvosti fizychnoho vykhovannia v systemi osvity suchasnykh yevropeiskykh krain. *Osvitni obrii*. № 1 (52). S. 8–11.
2. Turchik I.Kh. (2017). *Fizyczne vykhovannia i sport u shkільnii osviti Yevropy: monohrafiia*. Drohobych : Shvydkodruk. 138 s.
3. Yakovenko A.V. (2018). Predmet «fizychna kultura» u systemi serednoi osvity zarubizhnykh krain. *Zb. Nauk. prats. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova*. №2 (96). S. 12–16.
4. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie roli sportu w edukacji. (2007). *Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z dnia 13 listopada 2007 r.* S. 131–138.
5. UNESCO Seminar on Quality of Physical Education and Sport, final report. – Porto Novo. Republic of Benin, 16–19 May, 2005. Retrieved from <http://unesdoc.unesco.org/images/.../140825e.pdf>
6. European Physical Education Association Retrieved from <http://www.eupea.com>
7. Zakonodavcha baza latviiskykh zakoniv. Retrieved from <https://www.d-k.lv/rus/documents/laws/>
8. Komіunike Konferentsii Ministriv krain Yevropy, vidpovidalnykh za sferu vyshchoi osvity «Zahalnoievropeiskyi prostir vyshchoi osvity Dosiahnennia tsilei» m. Berhen, 19-20 travnia 2005 r. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_576#Text
9. Physical Education and Sport at School in Europe (2018). Retrieved from <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/publications/physical-education-and-sport-school-europe>.
10. European Commission, 2007. Key Competences for Lifelong Learning (2007). European Reference Framework. Retrieved from http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/ll-learning/keycomp_en.pdf
11. Hardman K. (2008). The situation of Physical Education in schools: a European perspective. *Human Movement*. № 9 (1): 5–18.
12. Dolhova N. (2015) Yevropeiski initsiatyvy u sferi fizychnoho vykhovannia ta sportu. Retrieved from <http://www.infiz.dp.ua/joomla/media/sport-visnik-pred/2015-02/2015-02-10.pdf>

Надійшла (received) 19.12.2024

Відомості про авторів / About the Authors

Вісник Національного технічного університету «ХПІ».

Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства, № 2, 2024

Тіняков Артем Олександрович (Tiniakov Artem) – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри фізичного виховання, кандидат педагогічних наук; Харків, Україна; Valka, Latvia; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5374-0158>.